

Горіховський Максим Володимирович,

аспірант Подільського державного аграрно-технічного університету,

м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: д. е. н., професор **Чикуркова А. Д.**

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПОБУДОВИ Й РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ТА ТЕОРІЇ ЇХ УПРАВЛІННЯ

Сьогодні в провладних колах України назріла ідея та розробляється дозвільна документація про продаж земель сільськогосподарського призначення. Дані реформи напряму вплинуть на роботу та принципи управління фермерськими господарствами, отже потрібно фермерам удосконалити свої навички управління та вивчати нові теорії управління. А для вчених сьогодні стоїть задача підготувати й адаптувати теорії та практичні досягнення провідних зарубіжних фермерів під українські економічні та соціально-політичні реалії.

Фермерський сектор поки що не став одним із основних напрямів сільськогосподарського виробництва, недосконалою є організаційно-виробнича структура господарювання. А основними факторами, які істотно впливають на розвиток фермерських господарств і на вибір напряму їх виробничої діяльності, є рівень забезпеченості земельними, трудовими, фінансовими, матеріально-технічними ресурсами [1, с. 5].

Досвід країн Східної Європи показує можливість розвитку невеликих селянських господарств товарного типу. Так, у Польщі середній розмір селянського господарства складає 4-8 га. У Данії середня ферма має 32 га землі, в Німеччині - 18, у Бельгії - 15, у Франції 14, в Італії - 6, у Греції - 4 га. Характерною особливістю для цих країн є виробництво основної маси сільськогосподарської продукції крупними фермами. Крім того, більшість цих ферм існує лише завдяки різним державним субсидіям, які одержує безпосередньо фермер. В країнах ЄС розмір державних субсидій складає 50 % на сільськогосподарську продукцію, у США - 35, в Японії - 75 %. Без такої допомоги фермерські господарства не могли б вижити [2, с.10].

Обмеженість земельних ресурсів являє собою головний фактор, який впливає на ціну землі й капітальні витрати, необхідні для купівлі ферми. На рівні окремої ферми кількість землі також фіксована, принаймні в короткостроковому періоді. Якщо який-небудь фермер відмовляється від сільськогосподарської діяльності або виходить на пенсію, інші можуть купити або взяти в оренду його землю. Але така можливість не виникає дуже часто, тому ферми, що розвиваються за умов Західної Європи, відчувають певну скутість через нестачу землі [2, с.12].

Діяльність особистого селянського господарства (на відміну від фермерського) базується на особистій праці його членів. Основними принципами функціонування такого господарства є самофінансування і вільне підприємництво, що здійснюється на принципах економічної вигоди. Як форма організації праці, яка приставляє дрібний та малий бізнес на селі - це сільськогосподарське підприємство, засноване на приватній власності на землю та основні засоби виробництва [3].

Існують різні підходи до організації особистих селянських господарств як форми виробництва у багатоукладній ринковій економіці. Одні автори вважають створення особистих селянських господарств необхідною умовою формування ринкової економіки

на селі і вимагають їх розвитку. Інші переконують про недоцільність формування таких господарств на селі у зв'язку з їх низькою ефективністю. Деякі автори, даючи в цілому позитивну оцінку особистим селянським господарствам і враховуючи їх перспективність у формуванні ринку продовольства, тим самим пропонують дещо змінити і впорядкувати процес організації та їхнього розвитку, відпрацювати механізм їх функціонування [3].

Є різні думки і у питаннях про те, кому віддати перевагу при організації особистих селянських та фермерських господарств: або необхідно дозволити створювати господарства всім бажаючим це зробити, або обмежити доступ у фермери жителів міст і увести ценз ведення господарства та оформлення прав на нього по закінченню певного строку (міському жителю - 5 років, мешканцю села - 2 роки), або ж дозволити формування особистих селянських чи фермерських господарств тільки мешканцям села на основі виділених земельних та майнових паїв.

На нашу думку, уведення освітнього цензу, цензу осілості і строку ведення господарства необхідне для впорядкування процесу організації фермерських та особистих селянських господарств, скорочення нераціонального використання державних коштів. Деякі автори пропонують “загнати” особисті селянські господарства у “нішу обслуговуючих”, допоміжних по відношенню до великих структур агробізнесу. Проте такий підхід обмежує свободу підприємництва. Складається враження, що особисті селянські господарства повинні обслуговувати великі спеціалізовані тваринницькі та інші підприємства, оскільки таким шляхом підвищується стійкість особистих селянських господарств. Цей підхід також заперечує свободу вибору варіантів розвитку малого бізнесу на селі. Багатопрофільність розвитку особистих селянських господарств, як обов'язкова умова їх виживання, також нераціональна. Повинне бути різноманіття виробничих напрямків [3].

Отже, із вище сказаного випливає, що єдиної стратегії розвитку та управління фермерськими господарствами немає, тим більш, що одноосібні селянські господарства також відносяться до фермерських господарств в тій чи іншій класифікації. Крім цього, державний регулятор та дотаційна система для них відсутня, як наслідок кожний господар чи фермер власними силами та досвідом розвиває своє господарство, яке по технічних, так й по фінансових показниках не конкурентоздатне проти закордонних фермерів та їх продукції. При умові продажу землі, ми скоріш за все втратимо власне фермерські господарства, бо вони не зможуть конкурувати із закордонним капіталом.

Список використаних джерел

1. Александрова А. І. Підвищення економічної ефективності функціонування селянських (фермерських) господарств :автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.07.02 "економіка сільського господарства і АПК" / Александрова А. І. – Харків, 2002. – 20 с.

2. Горьовий В. П. Менеджмент фермерських господарств [текст] : навч. посіб. / За ред. В. П. Горьового – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 366 с.

3. Тенденції економічного розвитку фермерських господарств [Електронний ресурс] // Аграрний Сектор України – Режим доступу до ресурсу: <http://agroua.net/economics/documents/category-95/doc-96/>.